

Koncepce postupu při včasném záchytu závažných očních vad (VZOV) u dětí v České republice

Na základě dohody odborných společností: Česká společnost dětské oftalmologie a strabologie (CSDOS), Česká společnost ortoptistek (CSO), Asociace zrakových terapeutů (AZT) a se souhlasem České oftalmologické společnosti (COS) byl ve spolupráci se Sdružením praktických lékařů pro děti a dorost (SPLDD) vypracován doporučený postup včasného záchytu závažných očních vad pomocí metody neinvazivního fotoscreeningového testu už od kritického období pro vývoj zraku.

Podle stávajícího systému péče o děti by to měl být vzhledem k nutnosti provést testování ve věku do 3 let života dítěte **praktický lékař pro děti a dorost (PLDD)**. Ti jsou koordinátory péče o děti v ČR a mají, jako jediní, možnost v rámci primární péče během preventivních prohlídek kontaktovat rodiče, vysvětlit jim podstatu problému a vyšetření provést. Oftalmolog nemá pro systematicky prováděnou prevenci časovou kapacitu.

Přístroj určený pro metodu fotoscreeningového testu, Plusoptix, je dostatečně prověřený 20 lety používání v ČR s dostatečnou sensitivitou a specifitou preventivního záchytu kritických refrakčních vad u dětí v rizikovém období, tj. ve věku od 6 měsíců do 3 let. Cílem je včasné zjištění především významných refrakčních (dioptrických vad) v populaci, které by mohly způsobit nezvratné poruchy vývoje vidění u dětí.

Přístroj slouží pouze jako preventivní test, nenahrazuje vyšetření zrakové ostrosti. Tento screeningový test může předcházet kompletnímu očnímu vyšetření nebo být jeho součástí, ale nenahrazuje jej. Slouží pouze k měření refrakce bez rozkapání a nelze podle něj stanovit brýlovou korekci.

První test je vhodný provést nejdříve v 6. - 12. měsících (optimálně v rozmezí 10-12 měsíce) s **kontrolním vyšetřením za 6 měsíců**, tj. zpravidla do osmnáctého měsíce věku. Má-li dítě pozitivní rodinnou anamnézu, pak lze test opakovat ve 2 a 3 letech věku dítěte. ***Při měření dětí do 3 let jde o včasný záchyt závažné oční vady, u dětí po 4 roku věku se už nejedná o prevenci, ale o test na záchyt kritických hodnot vad refrakce dříve či jinak nezjištěných a nebude hrazen ze zdravotního pojištění.***

Z výše uvedených důvodů a s cílem zajištění dostupnosti vyšetření pro co možná nejširší okruh dětí byl předložen návrh ročního pilotního projektu. Návrh byl přijat s platností od 1. 1. 2025 s perspektivou zařazení do screeningových programů od 1. 1. 2026. Předpokládáme, že s úhradou primárního vyšetření z veřejného zdravotního pojištění se zvýší dostupnost vyšetření, které doposud hradil zákonný zástupce dítěte (zpravidla probíhalo vyšetření v MŠ, bez návaznosti na další odborné vyšetření) a u starších dětí, než je doporučeno.

Primárně vyšetření bude probíhat v ordinacích PLDD. Nepředpokládáme 100% vybavení všech ordinací PLDD přístrojem, ale s úhradou vyšetření se bude ochota PLDD investovat do nákupu přístroje zvyšovat. Předpokládáme postupné vytvoření sítě ordinací PLDD, které by zajistily dostupnost vyšetření přístrojem Plusoptix.

Doporučujeme PLDD v jednotlivých lokalitách na vyšetření dětí spolupracovat, jedno pracoviště může zajišťovat vyšetření pro více ordinací. V případě nedostupnosti vyšetření u PLDD může tento doporučit vyšetření ortoptistou nebo zrakovým terapeutem dostupným v dané lokalitě.

První vyšetření by mělo být provedeno v období mezi **6 až 12 měsícem** (optimálně v rozmezí 10-12 měsíce) s **kontrolním vyšetřením za 6 měsíců**, tj. zpravidla do osmnáctého měsíce věku. Součástí doporučení k odbornému vyšetření je i vytištěný nálezní měření (certifikát). Vyšetření je prováděno **2x za život v případě negativní rodinné anamnézy**. Při **pozitivní rodinné anamnéze závažných očních vad** (amblyopie, strabismus, hypermetropie, myopie, astigmatismus a jiné vrozené oční vady) se test **opakuje ve 2 a ve 3 letech věku dítěte, maximálně 4x za život**. Vyšetření se vykazuje zdravotní pojišťovně kódem **výkon 02036** s autorskou odborností 002 **VČASNÝ ZÁCHYT OČNÍCH VAD U DĚTÍ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU** hrazený z veřejného zdravotního pojištění. Současně registrující praktický lékař pro děti a dorost vykazuje **signální kód pro zdravotní pojišťovny, který značí pozitivní 02040 nebo negativní 02041 výsledek primárního screeningu**. Tyto signální kódy sdílí odbornost 002 jak s ortoptisty, odbornost 927, tak i se zrakovými terapeuty, odbornost 905 a také s oftalmology odbornost 705. Kódy jsou vykazovány pouze v případě, že se jednalo o provedení primárního screeningu.

Rodič každého testovaného dítěte jinde, než u registrujícího PLDD, musí dostat certifikát s výsledkem měření, bez certifikátu výsledek testu nelze považovat za validní. Provozovatel je povinen schovávat kopie jako právní dokumentaci. Certifikát obsahuje doporučení, zda je u jejich dítěte nutné podrobné vyšetření očním lékařem či nikoliv. Certifikát rodiče vrací odesílajícímu registrujícímu PLDD k zařazení do zdravotní dokumentace dítěte. Negativní výsledek eviduje registrující PLDD, tištěný certifikát pozitivního výsledku obdrží rodiče pro další postup vyšetření. Po prvním vyšetření dítěte v období mezi 6. -12. měsícem při negativním nálezu bude u dítěte v odstupe 6 ti měsíců provedeno kontrolní vyšetření, tj. cca v 18 ti měsících věku.

Při opakovaném negativním nálezu a negativní rodinnou anamnézou (stran závažných očních vad) již dále bude u dítěte sledován zrak v rámci preventivních prohlídek běžnými metodami. U dětí s pozitivní rodinnou anamnézou závažné oční vady je doporučeno vyšetření fotoscreenerem v ordinaci PLDD provést ještě ve 2 a 3 letech věku dítěte.

Při pozitivním nálezu při prvním vyšetření je dítě odesláno jako vyžádané vyšetření (formulář K) k odbornému posouzení a rescreeningu k ortoptistovi (odbornost 927) nebo v případě vícečetně handicapovaného dítěte k zrakovému terapeutovi (odbornost 905). Tyto odbornosti provedou vyšetření zrakové ostrosti pomocí testů preferenčního vidění nebo obrázkových optotypů. Pokud dítě pruhy odliší od pozadí, má tendenci je lokalizovat a fixovat pohledem. Reakce dítěte je zaznamenávána a vyhodnocena dle stupnice příslušného testu. Vyšetření se provádí nejdříve binokulárně a potom monokulárně. Znovu se provede měření refrakce vision screenerem, vydají zápis o provedeném vyšetření včetně grafu a certifikátu jak zákonnému zástupci, tak současně posílají výsledek zpět odesílajícímu registrujícímu lékaři s doporučením buď na rescreening za půl roku při hraničním nálezu a

dobré monokulární zrakové ostrosti nebo s doporučením k oftalmologovi. Vyšetření se vykazuje zdravotním pojišťovným kódem výkon 06512 s autorskou odborností 927 **VYŠETŘENÍ K VČASNÉMU ZÁCHYTU VÝZNAMNÝCH OČNÍCH PORUCH U DĚTÍ V NONVERBÁLNÍM OBDOBÍ VE VĚKU OD 6 MĚSÍCŮ DO 36 MĚSÍCŮ** hrazený z veřejného zdravotního pojištění nebo výkon 75171 s autorskou odborností 905 **FUNKČNÍ VYŠETŘENÍ ZRAKU U PACIENTU V PREVERBÁLNÍM VĚKU od 0 do 3 LET S KOMBINOVANÝM POSTÍŽENÍM** hrazený z veřejného zdravotního pojištění. Obě odbornosti pak vykáží sdílené signální kódy.

Při potvrzení závažné oční vady přebírá dítě do své péče oftalmolog stejně tak, jako v případě zcela jasných patologických nálezů (přístroj ukazuje neměřitelné hodnoty dioptrií nebo vyšetření neprovede) je dítě odesláno přímo oftalmologovi. **Je nutné poučit rodiče, že výsledky testu (certifikát) a hlavně pak výsledek vyšetření ortoptistou či zrakovým terapeutem musí poskytnout oftalmologovi už při objednávání, protože od toho se odvíjí i objednávací doba.**

Oftalmolog provádí komplexní oftalmologické vyšetření (určení typu a tíže zrakové vady) u dětí s pozitivním primárním screeningem nebo rescreeningem obvykle do 3 až 6 měsíců od zjištění nálezu a zajišťuje další postup, tj. adekvátní korekce refrakční vady a zavedení adekvátní účinné terapie dle ostatních poruch zraku a pak jejich etiologické dořešení. Současně vykazuje oftalmologický nebo sdílený signální kód pro zdravotní pojišťovny značící pozitivní nebo negativní výsledek. Oftalmolog je povinen vydat zprávu o provedeném vyšetření zákonnému zástupci pro odesílajícího registrujícího lékaře PLDD s doporučením dalšího postupu a kontrol.

Vyšetření dítěte oftalmologem na základě pozitivního primárního screeningu a označené signálním kódem 02040 nebo 02041 bude vyjmuto k úhradě zdravotními pojišťovnami nad rámec dosavadních úhrad.

Praktický lékař pro děti a dorost učiní písemný záznam o oftalmologickém vyšetření do zdravotnické dokumentace vedené o dítěti a kontroluje a eviduje případnou následnou péči.

Pro veřejnost i pro zdravotnické pracovníky jsou informace o VZOV zveřejňovány na webovém portálu České oftalmologické společnosti (COS) oftalmologie.com , Česká společnost dětské oftalmologie a strabologie (CSDOS) www.csdos.cz , České společnosti ortoptistek (CSO) www.ortoptika.cz, Asociaci zrakových terapeutů (AZT) www.zrakovaterapie.cz a Sdružení praktických lékařů pro děti a dorost (SPLDD) www.detskylekar.cz

Sít pracovišť PLDD, kde je možné test provést je zveřejněn pro potřeby praktických dětských lékařů na webových stránkách SPLDD www.detskylekar.cz a stále se aktualizuje.

Seznam všech uživatelů přístroje Plusoptix je zveřejněn na webových stránkách www.plusoptix.cz a stále se aktualizuje.

Optometristé mimo zdravotnická zařízení mohou provádět test pomocí Plusoptixu, ale není hrazený ze zdravotního pojištění. Podle vyhlášky č. 55/2011 §10 odst. 3. měření nesmí optometrista sám hodnotit výsledky hodnotit a ani nemůže použít sdílený signální kód. Do VZOV se mohou připojit pouze smlouvou o pronájmu přístroje se spádovými PLDD.